

קובץ
תוך הנחל

דיבורים נוראים ונפלאים שנאמרו
בשבת קודש פרשת דברים תשס"ט

מפ"ק כ"ק הרה"צ מוהרא"ש שליט"א

חובר בימי בן המצרים תש"ע

תוך הנחל

ליל שבת קודש פרשת דברים שבת חזון ה'תשס"ט

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ז' המדבר מהשגת משה רבינו וישעיה הנביא, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר על נקודה אחת שבתורה זו של רביז"ל), זהו בחינת החילוק שבין נבואת משה רבינו לשאר נביאים, כי משה ראה באספקלריא המאירה, והם ראו באספקלריא שאינה מאירה (יבמות מט:), שזהו בחינת החילוק שבין השגת דרי מעלה להשגת דרי מטה, שהם בחינת בן ותלמיד, כי משה השיג בחינת (שמות לג): "כי לא יראני האדם וחי", זה בחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', שזהו ההשגה של דרי מעלה, בחינת בן, וישעיה, שהיה במדרגה קטנה ממשה, אמר (ישעיה ו): "ואראה את ה'", זה בחינת השגה של דרי מטה, בחינת תלמיד, בחינת 'מלא כל הארץ כבודו', כי אף על פי שידע ישעיה שיש השגה של בחינת מה, אף על פי כן אמר לפי מדרגתו, שהוא היה בבחינת ההשגה של 'מלא כל הארץ כבודו', בחינת: "ואראה את ה'", נמצא שבן ותלמיד הם בחינות דרי מעלה ודרי מטה, היינו ההשגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת, בחינת: 'איה מקום כבודו', בחינת: "כי לא יראני האדם", זה בחינת השגת הבן, השגת דרי מעלה, והשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה', זה בחינת השגת התלמיד, השגת דרי מטה, כי הבן שהוא נמשך כולו ממה האב, על כן זוכה להשגת אביו ממש שהוא בחינת מה, שהוא ההשגה של הרבי והחכם שבדור, אבל התלמיד אין מקבל

רק בחינת ההשגה של דרי משה, שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש ג"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו בתורה זו, את עוצם כח הצדיקים לקשר כל נשמות ישראל אל השם יתברך, ולגלות להם אלקותו יתברך מכל מקום שהם, בין במדרגה גדולה בין במדרגה קטנה, כי לדרי מעלה, שהם אנשים שעומדים במדרגה גדולה, והולכים תמיד בדביקות השם יתברך, להם מגלה הצדיק שעדיין לא השיגו כלום, כי לגדולתו יתברך אין חקר (תהלים קמ"ה), וכל מה שעולים בהשגות אלקותו יתברך, צריכין לדעת שעדיין לא השיגו כלום, שזהו ענין "איה מקום כבודו", שצריכין לשאול תמיד מחדש "איה מקום כבודו" יתברך, ואין זוכין להשיג השגה חדשה באור אלקותו יתברך, כי אסור לחשוב שכבר השיג הכל, שהרי כתיב (שמות ל"ג) כי לא יראני האדם וחי. נמצא שאי אפשר לראות ולהשיג הכל כל זמן שהוא חי.

ולחיפך, לדרי משה, שהם אנשים העומדים במדרגה קטנה, ונדמה שהם בתוך הארץ ממש, להם מגלה הצדיק, שהשם יתברך עמם אתם ואצלם, כי "מלא כל הארץ כבודו", וגם בתוך הארציות יכולים להיות סמוכים וקרובים אליו יתברך, לראות אלקות מכל דבר ממש, וכמו שכתוב (ישעיה ו) ואראה את ה', וזהו עוצם הכח של הצדיק האמת, שיש לו לימודים נפלאים לכל נשמות ישראל, הן לגדולים והן לקטנים, לגדולים מלמד לימוד של "איה מקום כבודו", שישתדלו בכל פעם לעלות יותר ויותר בדביקות אלקותו יתברך, וידעו שעדיין לא השיגו כלום, וכמו שכתוב "כי לא יראני האדם וחי", ולקטנים הוא מלמד לימוד של "מלא כל הארץ כבודו", שהקדוש ברוך הוא סמוך וקרוב אצלם, ויכולים לראות אלקותו יתברך מכל דבר, וכמו שכתוב "ואראה את ה'".

והנה זה החילוק בין נבואת משה רבינו לנבואת ישעיה הנביא, כי משה רבינו התנבא באספקריא המאירה, שהיא נבואה ברורה ומוזככת, והשיג (שמות ל"ג) כי לא יראני האדם וחי, ולכן היה מלמד את דרי מעלה "איה מקום כבודו", שצריכין לעלות יותר ויותר, ולא יחשבו אף

פעם שהשיגו את הכל, אבל ישעיה הנביא התנבא באספקלריא שאינה מאירה, ולכן היה מלמד את הדרי משה "מלא כל הארץ כבודו", שהשם יתברך קרוב וסמוך להם מאד, וכמו שאמר (ישעיה ו') "ואראה את ה'", כי דיבר לפי מדריגתו, שהיא השגת "מלא כל הארץ כבודו", ולכן היה מחזק אפילו את הנשמות הכי ירודות והכי נפולות, שידעו, שהשם יתברך אתם עמם ואצלם, ולא יתייאשו מפני שום דבר שבעולם להתקרב אליו יתברך, כי אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ואפילו בשאול תחתית יכולים להיות סמוכים וקרובים אליו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו.

וזהו מה שמצינו אצל משה רבינו, שבשירת האזינו פתח (דברים ל"ב) האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, שכלפי השמים אמר "האזינו", כמו מי שמדבר מקרוב לתוך האוזן, וכלפי הארץ אמר "ותשמע" שהיא שמיעה מרחוק, מה שאין כן אצל ישעיה הנביא מצינו שאמר ההיפך, וכמו שכתוב (ישעיה א') שמעו שמים והאזינו ארץ, שכלפי שמים אמר "שמעו" מרחוק, וכלפי הארץ אמר "והאזינו" מקרוב, כי משה רבינו היה סמוך אל השמים, ודיבר עם דרי מעלה, ולכן אמר "האזינו השמים", שהיא לשון האזנה מקרוב, מה שאין כן כלפי הארץ שהיא רחוק ממנה, אמר "ותשמע הארץ". אבל ישעיה הנביא שהיה יותר סמוך אל הארץ, ודיבר עם דרי מטה, לכן אמר "שמעו שמים", שהיא לשון שמיעה מרחוק, וכלפי הארץ אמר "האזינו ארץ" שהיא לשון האזנה מקרוב, כי היה מחזק את כל דרי מטה הנמצאים בתוך הארץ ממש, שלא יתייאשו בשום פנים ואופן, וימצאו אלקותו יתברך השורה עמם במקומם, וכן אמרו חכמינו הקדושים (תנחומא האזינו), כיון שאמר משה את התורה בשמים היה, והיה מדבר עם השמים כאדם שמדבר עם חבירו, שאמר האזינו השמים, וראה את הארץ רחוקה ממנו, ואמר ותשמע הארץ, אבל ישעיה שהיה בארץ וראה שמים רחוקים ממנו, התחיל לומר שמעו שמים ואחר כך והאזינו ארץ שהיתה קרובה אליו, עיין שם, נמצא שהצדיקים מלמדים את כל נשמות ישראל איך להתקרב אל השם יתברך מכל מקום שהם, הן ממדריגה גדולה והן ממדריגה קטנה, וכל אחד צריך לעלות ולהתקרב אליו יתברך תמיד מכל מקום שהוא, כי מלא כל הארץ כבודו.

והנה מבואר בדברי רביז"ל, שעל בן משה רבינו היה לו בן בשם "אליעזר" ותלמיד בשם "יהושע", כי אליעזר הוא ענין השגות דרי מעלה, שעולים בכל פעם מדרגא לדרגא, ויודעים שעדיין לא השיגו וראו כלום, וכמו שכתוב (שמות ל"ג) כי לא יראני האדם וחי, ועל כן אליעזר ראשי תיבות (ישעיה ס"ד) ע"ן ל"א ר'אתה אלקים זולתך, כי יודע שאי אפשר לראות את הכל, ואפילו אחר כל מה שהשיג - עדיין לא השיג כלום, אבל יהושע הוא ענין השגות דרי מטה, שמקימים את כל אלו שבתוך העפר ממש, ומקיצים ומעוררים אותם לחזור אל השם יתברך ולרנן לשמו, כי יכולים לראות אלקותו יתברך, וכמו שכתוב (ישעיה ו') ואראה את ה', ועל כן יהושע ראשי תיבות (ישעיה כ"ז) י'קומן ה'קיצו ו'רננו ש'זכני ע'פר, כי בכל מקום שהוא, יכול להתקרב אליו יתברך, ואין שום יאוש בעולם כלל, ועל כן אשרי מי שזוכה להיות מקורב אל צדיקים אמותיים, ולקבל מהם את לימודם הנפלא, כי אז יזכה להתקרב אליו יתברך בכל עת ובכל מקום, ויתענג על נועם זיוו השכינה בזה ובכא לנצח, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקשר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב בסוף הפרשה (דברים ג'): ואת יהושע צייתי בעת ההיא לאמר עיניך הרואות את כל אשר עשה ה' אלקיכם לשני המלכים האלה בן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עובר שמה, ויש להבין, למה הקדים משה לומר ליהושע תיבות "עיניך הרואות", ולא אמר סתם, כמו שעשה ה' לשני המלכים האלה בן יעשה לכל הממלכות וגו', שהרי בוודאי ראה יהושע את הכל, וכן מהו בעת ההיא "לאמר" עיניך הרואות וגו', לאמר הוא תמיד לאמר לאחרים, ולמי יאמר יהושע זאת? אבל לפי דברי רביז"ל מובן הענין מאד, כי משה רבינו דיבר לפי השגת יהושע שהוא ענין השגת דרי מטה, וידע משה שיש ליהושע כח זה לעורר ולהקיץ את כל דרי מטה לראות אלקותו יתברך, שזוהי השגת יהושע ראשי תיבות (ישעיה כ"ז) י'קומן ה'קיצו ו'רננו ש'זכני ע'פר, ולכן את יהושע צייתי בעת ההיא לאמר "עיניך הרואות" דייקא, שזוהי השגת הדרי מטה, וכמו שכתוב אצל ישעיה "ואראה את ה'", והשגה זאת יאמר וימסור לנשמות ישראל שלא ייראו ולא יפחדו משום דבר שבעולם, כי את כל אשר עשה ה' אלקיכם לשני המלכים האלה בן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עובר שמה, ואין

לחשוב אולי אנהנו רחוקים מאד ממנו יתברך, ולא נזכה עוד לעזרתו יתברך חס ושלום, לכן כתיב, לא תיראום כי ה' אלקים הוא הנלחם לכם, שהוא יתברך סמוך וקרוב אלינו, והוא ילחם את כל מלחמתינו, ואין לנו לירא ולפחד כלל.

ועל כן תיכף ומיד מפטירים בספר ישעיה הנביא (פרק א'), חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה וגו', "חזון" דייקא שהוא לשון חזיון וראיה, כי גם ישעיה הנביא דיבר כפי השגת הדרי ממה, ואמר (שם ו) "ואראה את ה'", כדי לחזק נשמות ישראל, שידעו, שאפילו בזמן החורבן, שמגורשים מבית המקדש ומארץ ישראל, אף על פי כן, השם יתברך סמוך וקרוב אלינו, ויכולים לראות אלקותו יתברך אם רק נכוון עינינו לראות, ולכן פתח נבואתו ואמר, "שמעו שמים והאזינו ארץ", להודיע לנו שהוא יתברך סמוך וקרוב אלינו גם בארץ, ולכן יאזינו נשמות ישראל מקרוב, כי ה' דיבר וגו'.

ועל כן קוראים שבת זו "שבת חזון", ואמרו צדיקים, שהיא השבת המרוממת ביותר מכל שבתות השנה, כי בה מראים לנשמות ישראל חזון ומראה בית השלישי שיבנה במהרה בימינו, כי הנביא ישעיה חזק את כל דרי משה עם חזון עליון, שיוכלו לראות אלקותו יתברך גם בתוך גלותם, ועל ידי זה סוף כל סוף יחזרו לקדושתם. וכן מובא מצדיקים, ששלוש השבתות של בין המצרים הן כנגד השלש רגלים, ושבת חזון כנגד חג הסוכות, וסוכה נקראת על שם "שסוכה" ברוח הקודש (סנהדרין סט:), שהוא ענין חזון ונבואה המתגלה ביותר בשבת זו, והשם יתברך יזכינו לראות במהרה בהתגלות אלקותו יתברך, ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים במהרה בימינו אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת דברים ה'תשס"ז

בשבת קודש בבוקר, לא ערכו קידושא רבא בבית מדרשו של מוהרא"ש נ"ו.

סעודה שלישית פרשת דברים ה'תשס"ט

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעווין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רבינו"ל בליקומי מוהר"ן חלק ב' סי' ס"א, המדבר מענין השגת "למעלה מן הזמן", עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רבינו"ל אומר, השם יתברך הוא למעלה מהזמן, וזה הענין הוא באמת דבר נפלא ונעלם מאד, ואי אפשר להבין זאת בשכל אנושי, אך דע, שעיקר הזמן הוא רק מחמת שאין מבינים, דהיינו מחמת ששכלנו קטן, כי כל מה שהשכל גדול ביותר, הזמן נקטן ונתבטל ביותר, כי בחלום, שאז השכל נסתלק, ואין לו רק כח המדמה, אזי ברבע שעה יכולים לעבור כל השבעים שנה, כאשר נדמה בחלום, שעובר והולך כמה וכמה זמנים בשעה מועטת מאד, ואחר כך כשנתעוררים מהשינה, אזי רואים, שכל אלו הזמנים והשבעים שנה שעברו בחלום, הוא זמן מועט מאד באמת, וזה מחמת שאחר כך בהקיץ אז חוזר השכל אליו, ואצל השכל כל אלו השבעים שנה שעברו בחלום הם רק רבע שעה אצלו, רק שבעים שנה ממש, הם שבעים שנה גם אצל השכל שלנו, ובאמת בהשכל הגבוה למעלה משכלנו, גם מה שנחשב אצלנו לשבעים שנה ממש, הוא גם כן רק רבע שעה או פחות, כי כמו שאנו רואין שיכולין לעבר שבעים שנה בחלום, ובאמת אנו יודעין אחר כך בשכל שלנו שהוא רק רבע שעה, כמו כן ממש, מה שנחשב לפי שכלנו שבעים שנה ממש, הוא בשכל הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מבינים זאת, כי גם בחלום אם היה אחד בא אצלו בשעת החלום והיה אומר לו, שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים, שבאמת אינם כלום, והכל הוא רק רבע שעה, בודאי לא היה מאמין לו כלל, כי לפי הדמיון שבחלום נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש; כמו כן ממש, אף על פי שאצלנו לפי שכלנו נדמה שזהו זמן של שבעים שנה, בשכל הגדול יותר הוא רק רבע שעה, וכן למעלה מעלה שבשכל שהוא גבוה עוד יותר למעלה, גם אותו הזמן שבשכל הגבוה משכלנו אינו נחשב שם, בשכל הגבוה עוד יותר, רק לזמן מועט

ופחות מאד, וכן למעלה מעלה עד אשר יש שכל גבוה כל כך, ששם כל הזמן כולו אינו נחשב כלל, כי מחמת גדול השכל מאד, כל הזמן אין ואפס לגמרי, כמו שאצלנו השבעים שנה שעוברים בחלום הם רק רבע שעה באמת, כמו כן יש שכל למעלה משכל, עד שהזמן נתבטל לגמרי, ועל כן משיח שעבר עליו מה שעבר מיום בריאת העולם וסבל מה שסבל, ואחר כל זה, בסוף יאמר לו השם יתברך: "בני אתה, אני היום ילדתיך" (תהלים ב), והדבר תמוה ונפלא מאד, לכאורה, אך כל זה מחמת גדל עצם שכלו של משיח, לפי גודל מדריגתו שיאחז אז, ומחמת הפלגת עוצם מעלת שכלו, שיגדל אז מאד מאד, על כן יהיה כל הזמן שעבר עליו מיום בריאת העולם עד אותו הזמן, כולו אין ואפס ממש, ויהיה ממש כאלו נולד היום, כי יתבטל כל הזמן בשכלו, שיהיה גדול מאד, ועל כן יאמר לו השם יתברך: "אני היום ילדתיך" היום ממש, כי כל הזמן שעבר, אין ואפס לגמרי, עד כאן לשון רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש ג"י, כי הנה רביז"ל מסביר בתורה זו את כל המושג של "זמן", ואיך שכפי הגדלת המוח נתבטל הזמן, עד שיכולים להגיע אל השנה שהיא למעלה מן הזמן לגמרי, כי הנה הזמן הוא בריאה בפני עצמה, וכמו שכתבו המפרשים על הפסוק (בראשית א) כי ששת ימים עשה ה', שהקדוש ברוך הוא ברא ועשה את הימים כמו שברא ועשה את שאר הבריאה, וכמו שצריכים להעלות את גשמיית הבריאה, ולהפוך אותה לרוחניות חיות אלוקותו יתברך, כמו כן צריכים להעלות את הזמן אל מושג שהוא למעלה מן הזמן, עד שיתבטל הזמן הנראה לעינינו לגמרי, כי כפי הגדלת המוח בדביקות אלוקותו יתברך, שמכיר בידעה ברורה ומזוככת שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, כן נתבטל הזמן עד שנכלל לגמרי באחדותו יתברך, וכל העבר וההווה והעתיד כאחד אצלו, שזהו מה שנאמר על משיח (תהלים ב): בני אתה אני היום ילדתיך, שלכאורה תמוה הדבר מאד, שהרי עבר על משיח מיום בריאת העולם עד עכשיו מה שעבר, ואיך יאמר אני "היום" ילדתיך? אלא רק מחמת הפלגת גדולת שכלו, שיגדל אז מאד מאד, על כן יהיה כל הזמן שעבר עליו מיום בריאת העולם עד אותו הזמן, כולו אין ואפס ממש, ויהיה ממש כאילו נולד היום, כי יתבטל כל הזמן בשכלו, שיהיה

גדול מאד, ועל כן יאמר לו השם יתברך: "אני היום ילדתיך" 'היום' ממש, כי כל הזמן שעבר, הוא אין ואפס לגמרי, וכן הוא אצל כל אדם, כפי שזוכה לזכך את שכלו בדביקות אלקותו יתברך, כן נתבטל אצלו הזמן, והוא חי בכל פעם חיים חדשים, כאילו נולד באותו היום ממש. ונותן רביו"ל דוגמא על זה, שנוכל להבין איך ביטול הזמן תלוי בהגדלת השכל, כי אדם בשעה שישן יכול לחלוטם ולדמות כאילו עוברות לו שבעים שנה, כי חולם שהנה הוא ילד, והנה הוא בחור, והנה הוא אבא, והנה הוא זקן, וכשנתעורר משנתו רואה שעבר רק רבע שעה, וזהו מחמת שבשעת שינה מסתלקים ממנו הדעת והשכל, לכן הזמן נתארך אצלו מאד ונדמה לו כשבעים שנה, וכמו כן הוא אצל אדם בהקיץ, כפי קמנות מוחו, נדמה לו שעוברות שבעים שנה, אבל בשכל הגבוה ממנו אין שום זמן כלל, והכל עובר כהרף עין, נמצא שכל המושג של הזמן תלוי כפי מוח האדם, ומו שיש לו מוח יותר גדול, נתבטל אצלו הזמן לגמרי.

ועיקר הדרך לתפוס ולשמור הזמן, שלא יעבור בהבל וריק, חס ושלום, הוא על ידי לימוד התורה ועבודת התפילה וקיום המצוות, כי כל לימוד וכל תפילה וכל מצוה שאדם קונה לעצמו, בזה הוא ממלא הזמן עם רוחניות אלקותו יתברך, ואז הזמן קנוי אצלו לעד ולנצח נצחים, וכמו שנאמר אצל אברהם אבינו (בראשית כ"ד) ואברהם זקן בא בימים, שאברהם בא לעולם העליון עם כל הימים שלו, כי מילא כל יום ויום עם דביקות אלקותו יתברך, ולכן קנה מכל יום אורות נשגבים באור העליון, והיו לו לקנין נצחי.

וכן נעשה אצל כל אדם, כפי שזוכה למלאות הזמן במזוב אמיתי ונצחי, כן נשאר לו הזמן לעד ולנצח נצחים, ועל כן כל מי שיש לו מוח בקדקדו, ירבה מאד בלימוד התורה בכל יום, מקרא משנה גמרא ומדרש, ולא יחסר יום בלעד, וכן ירבה בתפילה ובהתבודדות ובקיום המצוות, ובדרך זו יעלה את הזמן להשגה של למעלה מן הזמן, וימשיך על נשמתו אורות צחצחות מנועם העליון, ויזכה לעלות ולהידבק בו יתברך בדביקות אמיתית ונצחית, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את הענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה מצינו בפרשת השבוע בדברי התוכחה שאמר משה רבינו לנשמות ישראל, שהארץ מאד בענין פגם

המרגלים, והוכיחם על שהתעקשו לשלוח מרגלים לראות את הארץ, ואחר כך הוציאו המרגלים דיבת הארץ, וגרמו להם להתעכב במדבר ארבעים שנה, וכמו שכתוב (דברים א') ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וגו', ולא אבייתם לעלות ותמרו את פי ה' אלקיכם וגו', וישמע ה' את קול דבריכם ויקצוף וישבע לאמר אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ וגו'. ויש להבין למה האריך משה רבינו כל כך בתוכחתו על עוון זה יותר משאר כל העוונות, שעליהם הוכיחם רק בדרך רמז, וכמו שכתוב (שם) במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחצירות ודי זהב, ופירש"י, שסתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל, אבל על המא המרגלים האריך ביותר, והנה על פי דברי רבינו"ל הג"ל מובן הענין מאד, כי הנה הפנים של לשון הרע גורם לאדם ליפול תחת הזמן, וכמבואר בדברי רבינו"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' נ"ד) שלשון הרע מגביר את כח המדמה שהוא הסתלקות הדעת והשכל, וכמו שכתוב (משלי י') "מוציא דבה הוא כסיל", וכשהדעת נסתלק ממנו, נופל לכח המדמה עד שגעשה כמו בהמה, כי גם בהמה יש לה כח המדמה, ואז נתארך אצלו הזמן מאד, וכל יום נדמה לו כשנה שלימה, ולכן כשדיברו המרגלים לשון הרע על ארץ ישראל, ששם הוא מקור האמונה, וכמו שכתוב (תהלים ל"ז) שכן ארץ ורעה אמונה, ושם הוא מקום הגדלת הדעת וגילוי ההשגחה, וכמו שכתוב (דברים י"א) תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, והמרגלים כחשו בזה ובאו לידי כפירות, רחמנא ליצילן, ואמרו (במדבר י"ג) אפס כי עז העם וגו', שאפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו מושם (כמבואר שם בפירש"י), לכן נענישו מדה כנגד מדה, (במדבר י"ד) יום לשנה יום לשנה, שכנגד כל יום שהלכו לתור את הארץ, נתעכבו שנה שלימה במדבר, כי נפלו תחת הזמן לגמרי עד שיום אחד נדמה להם כשנה שלימה, וזה גרם להם להתעכב ארבעים שנה במדבר.

והנה מיד ששמעו על עונשם, שיתעכבו במדבר ארבעים שנה, רצו לדחוק את השעה ולעלות לארץ ישראל בחזקה, וכמו שכתוב (שם) ויעפילו לעלות אל ראש ההר, וכן כתיב (דברים א') ותזידו ותעלו התרה, אבל גם פגם דחיקת השעה הוא מחמת נפילה תחת הזמן, שאינו יכול

לחכות על ציווי ה', ורוצה ללכת בחזקה נגד רצונו יתברך, אבל והיא לא תצלה, כי מיד שיש ציווי ה' לחכות ולהתעכב בזמן, אי אפשר לדרחוק את השעה, וכמו שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל גם בגלות הזה שלא ידחקו את הקץ (כתובות ק"א). ולכן הוכיחם משה רבינו על עון זה יותר מכל העוונות, כי גילה להם סוד אריכות הזמן ואריכות הגלות, שהיא מחמת קטנות הדעת והמוחין הבאה מלשון הרע ורכילות, וזה אשר גרם להם חורבן בית המקדש, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים, (וימא ט:): שחורבן בית המקדש היתה בעוון לשון הרע ושנאת חנם, וזה התחיל מפגם לשון הרע של המרגלים, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (תענית כ"ט): אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות, שהוא תשעה באב, כי מיד שנתגבר פגם לשון הרע ורכילות, זה גרם אריכות הזמן, החורבן והגלות, וכשיתוקן כל זה, יעלו נשמות ישראל להשגת "למעלה מן הזמן" ויצאו מן הגלות לגמרי. והשם יתברך יזכנו להגדיל דעתנו בקדושה גדולה, ונזכה להכיר את השם יתברך בכל יום מחדש, ולמלאות כל יום עם טוב הרבה, עד שנזכה לעלות למעלה מן הזמן לגמרי ולצאת מן הגלות בביאת משיח צדקינו, במהרה בימינו, אמן ואמן.

